

महाराष्ट्र शासन
महिला व बाल विकास विभाग
शासन परिपत्रक क्रमांक- अनाथ-२०१८/प्र.क्र.१८२/का-०३
नवीन प्रशासन भवन, तिसरा मजला,
मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२.
दिनांक- ६ सप्टेंबर, २०२२

वाचा :-

१. महिला व बाल विकास विभाग शासन निर्णय क्र.संकीर्ण-२०१३/प्र.क्र.१०९/का.०३, दि.०६.०६.२०१६.
२. महिला व बाल विकास विभाग शासन शुध्दीपत्रक क्र.संकीर्ण-२०१३/प्र.क्र.१०९/का-३, दि.९.५.२०१८.
३. महिला व बाल विकास विभाग शासन निर्णय क्र.अमुजा-२०११/प्र.क्र.२१२/का.०३, दि.०२.०४.२०१८.
४. महिला व बाल विकास विभाग, शासन परिपत्रक क्रमांक-अनाथ-२०१८/प्र.क्र.१८२/का.३, दि.२०.८.२०१९.
५. शासन निर्णय, महिला व बाल विकास विभाग, क्र. अनाथ -२०१८/प्र.क्र.१८२/का-०३ दि.२३.८.२०२१
६. शासन निर्णय, महिला व बाल विकास विभाग, क्र. अनाथ-२०१८/प्र.क्र.१८२/का-०३ दि.२६.११.२०२१

प्रस्तावना :-

अनाथ बालकांना शासनाच्या विविध सेवा, सुविधा व कल्याणकारी योजनांचा लाभ मिळावा यासाठी त्यांना अनाथ असल्याचे प्रमाणपत्र देण्याचा निर्णय वाचा क्र. १ येथील शासन निर्णयान्वये घेण्यात आला आहे. अनाथ प्रमाणपत्र वितरीत करण्यापूर्वी महिला व बाल विकास विभागाच्या क्षेत्रीय यंत्रणेकडून संबंधित अर्जदाराची कौटुंबिक पार्श्वभूमी व सद्यःस्थिती तसेच आवश्यक ती सर्व कागदपत्रे यांची तपासणी करून त्याबाबत शिफारस करण्यात येते. सुरुवातीपासूनच अनाथ प्रमाणपत्र वितरीत करण्याचे अधिकार हे महिला व बाल विकास विभागातील अधिका-यांकडेच सोपविण्यात आलेले आहेत. अनाथ प्रमाणपत्र देताना येणा-या अडचणींचे निराकरण करणे तसेच अनाथांना दिव्यांगांच्या धर्तीवर १ टक्का आरक्षण लागू करणे, अनाथ प्रमाणपत्र नमून्यात बदल करणे व यानुषंगाने आरक्षणासंबंधीत सर्वसमावेशक तरतूदी विहीत करण्यासाठी उपरोक्त वाचा क्र.१ ते ४ मधील शासन निर्णय अधिक्रमित करून वाचा क्र. ५ येथील शासन निर्णय निर्गमित करण्यात आला आहे. या शासन निर्णयामध्ये अनाथ प्रमाणपत्र वितरीत करावयाची प्रक्रिया विहीत करण्यात आली असून सद्यःस्थितीत अनाथ प्रमाणपत्र वितरीत करण्याचे अधिकार केवळ विभागीय उपायुक्त, महिला व बाल विकास यांनाच देण्यात आलेले आहेत. याबाबत काही तक्रार उद्भवल्यास त्यासाठी आयुक्त, महिला व बाल विकास यांना अपिलीय प्राधिकारी घोषित करण्यात

आले आहे. तथापि, महिला व बाल विकास विभागाच्या अधिका-यांव्यतिरीक्त अन्य विभागाच्या अधिका-यांकडूनदेखील अनाथ प्रमाणपत्र वितरित केले जात असल्याची बाब शासनाच्या निदर्शनास आली आहे. अशा प्रकारे बेकायदेशीरपणे अनाथ प्रमाणपत्र वितरित केल्यास संबंधित अर्जदाराची दिशाभूल होऊन त्यांचे शैक्षणिक तथा इतर नुकसान होण्याची शक्यता नाकारता येत नाही. त्यामुळे महिला व बाल विकास विभागाच्या सक्षम प्राधिका-या व्यतिरीक्त अन्य यंत्रणेद्वारे वितरित करण्यात आलेली अनाथ प्रमाणपत्रे अवैध असल्याचे तसेच ती ग्राह्य नसल्याचे संबंधितांच्या निदर्शनास आणून देण्यासाठी परिपत्रक निर्गमित करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन परिपत्रक :-

शासन निर्णय, महिला व बाल विकास विभाग, क्र. अनाथ-२०१८/प्र.क्र.१८२/का-०३ दिनांक- २३.८.२०२१ व शासन शुद्धीपत्रक दि. २६.११.२०२१ अन्वये अनाथ प्रमाणपत्र वितरित करण्याचे अधिकार केवळ विभागीय उपायुक्त, महिला व बाल विकास यांनाच असून त्याबाबत काही तक्रार उद्भवल्यास त्यासाठी आयुक्त, महिला व बाल विकास हे अपिलीय प्राधिकारी आहेत याची सर्व संबंधितांनी नोंद घ्यावी.

उपरोक्त बाब सर्व प्रशासकीय विभाग तसेच जिल्हाधिकारी यांनी आपल्या अधीनस्थ क्षेत्रीय अधिका-यांच्या निदर्शनास आणून द्यावी. तसेच, अनाथ प्रमाणपत्रासाठी अर्ज प्राप्त झाल्यास स्वतःच्या अधिकारात निर्णय अथवा कार्यवाही न करता ते संबंधित जिल्हा महिला व बाल विकास अधिकारी यांचेकडे अग्रेषित करून त्याबाबत अर्जदारास कळविण्याबाबतही सूचित करावे. तसेच अधिका-यांकडून बेकायदेशीरपणे अनाथ प्रमाणपत्रे वितरित करण्यात आल्याचे निदर्शनास आल्यास संबंधित अधिका-यांवर योग्य ती कार्यवाही करण्याबाबत संबंधित विभागांनी विचार करावा.

विभागीय उपायुक्त, महिला व बाल विकास यांनी वितरित केलेली अनाथ प्रमाणपत्रेच अधिकृत असल्याने अन्य विभागातील अधिका-यांनी वितरित केलेली अनाथ प्रमाणपत्रे ही अवैध असल्याचे सर्व प्रशासकीय विभाग, जिल्हाधिकारी तसेच जिल्हा परिषदांचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांनी त्यांच्या अधिकारक्षेत्रातील सर्व भरती प्राधिकरणे/ निवड मंडळे यांच्या निदर्शनास आणून द्यावे. तसेच, विभागीय उपायुक्त, महिला व बाल विकास यांचेव्यतिरीक्त अन्य विभागातील अधिका-यांनी वितरित केलेली अनाथ प्रमाणपत्रे भरती प्रक्रियेमध्ये स्वीकारू वा मान्य करू नयेत अशाही सूचना संबंधितांना देण्यात याव्यात.

अनाथ आरक्षणाचा लाभ घेऊन माध्यमिक, उच्च माध्यमिक व उच्च शिक्षण संस्थांमध्ये प्रवेश घेताना विद्यार्थ्यांकडून सादर करण्यात येणारी अनाथ प्रमाणपत्रे ही विभागीय उपायुक्त, महिला व बाल विकास यांचेकडूनच वितरित झाल्याची खात्री करून घेण्याबाबत शालेय शिक्षण विभाग, उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग व वैद्यकीय शिक्षण विभाग यांनी त्यांचे स्तरावरून सर्व संबंधितांना कळवावे. त्याच प्रमाणे अन्य कोणत्या यंत्रणेकडून प्राप्त झालेले अनाथ प्रमाणपत्र सादर करणा-या संबंधित

विद्यार्थ्यास शक्यतोवर संबंधित जिल्हा महिला व बाल विकास अधिकारी यांचेशी संपर्क साधून अधिकृत प्रमाणपत्र प्राप्त करुन घेण्यासाठी मार्गदर्शन करण्याबाबतही संबंधितांना कळवावे.

सर्व जिल्हा महिला व बाल विकास अधिकारी यांनी आपल्या जिल्ह्यामध्ये अन्य कोणत्या यंत्रणेकडून अनाथ प्रमाणपत्र वितरीत केले नसल्याबाबतची खातरजमा करुन घ्यावी. असे कोणते प्रमाणपत्र वितरीत झालेले आढळून आल्यास संबंधित अर्जदारास प्रचलित नियमानुसार योग्य प्रमाणपत्र मिळवून देण्यासाठी आवश्यक ते मार्गदर्शन व मदत उपलब्ध करुन द्यावी.

अनाथ प्रमाणपत्र वितरीत करताना वाचा क्र. ५ व ६ येथील शासन निर्णय व शुद्धीपत्रक यांमधील तरतुदींचे काटेकोर पालन होईल याची सर्व विभागीय उपायुक्त, महिला व बाल विकास यांनी दक्षता घ्यावी.

सदर शासन परिपत्रक महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आले असून त्याचा संगणक संकेतांक २०२२०९०६१५३९५७७२३० असा आहे. हे शासन परिपत्रक डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करुन काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(ख. फा. नाईकवाडे)

कक्ष अधिकारी, महाराष्ट्र शासन

प्रति

- १) मा. राज्यपाल यांचे सचिव, राजभवन, मुंबई,
- २) मा. मुख्यमंत्री यांचे अपर मुख्य सचिव, मंत्रालय,
- ३) मा. उपमुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई,
- ४) मा.अध्यक्ष/उपाध्यक्ष/ सदस्य, विधानसभा/ विधानपरिषद, विधानमंडळ, मुंबई,
- ५) मा.मंत्री/ राज्यमंत्री, महिला व बाल विकास यांची खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई,
- ६) मा.विरोधी पक्षनेता, विधानसभा/ विधानपरिषद, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई,
- ७) सर्व विधानसभा सदस्य/विधानपरिषद, विधानमंडळ, मुंबई,
- ८) मा.मुख्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य यांचे उपसचिव, मंत्रालय, मुंबई,
- ९) सर्व विभागांचे अपर मुख्य सचिव/प्रधान सचिव/सचिव, मंत्रालय, मुंबई,
- १०) प्रधान सचिव, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय (विधानसभा),
- ११) प्रधान सचिव, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय (विधानपरिषद),
- १२) सर्व विभागीय आयुक्त,
- १३) आयुक्त, महिला व बाल विकास, पुणे,
- १४) आयुक्त, एकात्मिक बाल विकास सेवा योजना, नवी मुंबई,
- १५) सर्व सहायक आयुक्त मागास वर्ग कक्ष, कोकण विभाग, पुणे विभाग, नाशिक विभाग, नागपूर विभाग, अमरावती विभाग, औरंगाबाद विभाग,

- १६) सर्व जिल्हाधिकारी,
- १७) सर्व जिल्हा परिषदांचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी,
- १८) प्रबंधक, उच्च न्यायालय, मुळ शाखा, मुंबई,
- १९) प्रबंधक, उच्च न्यायालय, अपील शाखा, मुंबई,
- २०) प्रबंधक, लोकायुक्त आणि उपलोकायुक्त यांचे कार्यालय, मुंबई,
- २१) प्रबंधक, महाराष्ट्र प्रशासकीय न्यायाधिकरण, मुंबई, नागपूर, औरंगाबाद,
- २२) सचिव, महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग, मुंबई,
- २३) सचिव, राज्य माहिती आयोग,
- २४) महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क महासंचालनालय, मंत्रालय, मुंबई,
- २५) राज्यातील सर्व महामंडळे आणि उपक्रम यांचे व्यवस्थापकीय संचालक,
- २६) सर्व महानगर पालिकांचे आयुक्त,
- २७) सर्व मुख्याधिकारी, नगरपरिषदा/नगरपालिका,
- २८) महालेखापाल, महाराष्ट्र ½ (लेखा व अनुज्ञेय) मुंबई/नागपूर,
- २९) महालेखापाल, महाराष्ट्र ½ (लेखा परिक्षा), मुंबई/नागपूर,
- ३०) अधिदान व लेखा अधिकारी, मुंबई,
- ३१) निवासी लेखा परीक्षा अधिकारी, मुंबई,
- ३२) सर्व मंत्रालयीन विभागांच्या अधिपत्याखालील विभाग प्रमुख व कार्यालय प्रमुख,
- ३३) सर्व मंत्रालयीन विभाग, त्यांना विनंती करण्यात येते की, त्यांच्या अधिपत्याखालील सर्व विभाग प्रमुख/कार्यालय प्रमुख यांना सदर पत्राची प्रत, त्यांच्या स्तरावरून स्वतंत्रपणे पाठवून कार्यवाही करण्याच्या सूचना देण्यात याव्यात.
- ३४) ग्रंथपाल, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, विधानभवन, मुंबई,
- ३५) सर्व मान्यताप्राप्त राजकीय पक्षांची मध्यवर्ती कार्यालये, महाराष्ट्र राज्य,
- ३६) निवडनस्ती, महिला व बाल विकास विभाग (कार्यासन -०३).